

ОБРАЗАЦ

ПРЕДЛОЗИ ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ ТЕКСТА НАЦРТА ПЛАНА КВАЛИТЕТА ВАЗДУХА ЗА АГЛОМЕРАЦИЈУ БОР

Орган/организација/заинтересовано лице: Друштво младих истраживача Бор

Седиште и адреса: 3. Октобра 71, Бор

Име и презиме лица које доставља предлоге: Драган Ранђеловић, председник ДМИ Бор

Контакт телефон: 064 230 96 01

Е-пошта: kancelarija@mibor.rs

Датум: 25.11.2021.

Начелне примедбе на текст нацрта Плана квалитета ваздуха за Агломерацију Бор

Друштво младих истраживача Бор у сарадњи са партнерским организацијама већ дуже времена прати актуелну ситуацију аерозагађења, организује трибине, анкете, припрема информативне материјале и анализе, прети реализацију јавних политика у области заштите ваздуха и предлаже различите мере и активности решавања проблема аерозагађења. Тако су организоване трибине грађана поводом светских дана чистог ваздуха 7. септембра и 3. новембра, анкета са тринаест анкетираних грађана, фокус групе, расправе у припреми буџета и др. На основу ових активности Друштво младих истраживача Бор и формулише предлоге за документа јавне политике заштите ваздуха, а у овом случају и за План квалитета ваздуха за агломерацију Бор.

Примедбе на процедуру и глобални садржај

1. Јавност није на адекватан начин обавештена о Нацрту Плана квалитета ваздуха и само делу јавности је пружена могућност да поднесе примедбе и мишљења
2. Јавност није правовремено обавештена о Нацрту плана и није јој пружена прилика да учествује у његовој изради.
3. Технички приказ текста је са недопустивим пропустима (празне стране, празан

простор између појединих поглавља или табела и графика, пресечене табеле на две стране што их чини непрегледним, недостају слике на којима се текст позива, делови истог текста се појављују по два пута у различитим поглављима, образац за предлоге дат у пдф формату што га чини недоступним итд).

4. Нема садржаја Плана.

5. Нису дате скраћенице коришћене у документу.

6. Нису дати извори за цитиране резултате нити је приказана коришћена литература,

7. У појединим табелама нису дате мерне јединице па није могуће разумети приказане бројке.

8. Нису усаглашени појмови у тексту са појмовима из закона или подзаконских аката (на пример годишњи лимит, шта је то - тога нема ни у једном документу јавне политике)

9. Потребно је формирати Технички тим који ће предложити мишљење органима општинске управе и доносиоцима одлука.

10. Имајући у виду да је поступак израде Нацрта Плана квалитета ваздуха у агломерацији Бор, који је предмет овог јавног увида, спроведен супротно важећим прописима, а садржај Нацрта плана не испуњава све захтеве Правилника о садржају планова квалитета ваздуха указује се да је могуће да Министарство заштите животне средине не да сагласност на такав документ и врати га на дораду, слично ситуацији са Краткорочним акционим планом .

Повезивање са националним програмом за квалитет ваздуха и другим документима јавне политике

Како је упоредо са изградом и доношењем Плана квалитета ваздуха агломерације Бор у току и припрема националног програма заштите ваздуха у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године са акционим планом сматрамо да је неопходно ове активности повезати и оне елемента националног програма које се директно или индиректно односе на Бор преузети у нашем градском Плану квалитета ваздуха. Скрећемо пажњу на посебни циљ 2 националног програма: Смањење емисија загађујућих материја у ваздух из индустријских процеса и употребе производа кроз усаглашавање са нивоима емисија у вези са најбољим доступним техникама, који се директно односи на топионицу и фабрику сумпорне киселине, као и мере и индикаторе које проистичу из овог циља. Такође сматрамо да треба преузети и неке елементе 4 посебног циља о подизању еколошке свести и знања, као и мере у другим областима које су значајне и за Бор.

Предлажемо да се јавна расправа о Плану квалитета ваздуха агломерације Бор повеже са јавном расправом о националном Програму заштите ваздуха у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године са акционим планом која траје до 8. децембра 2021.

План квалитета ваздуха агломерације Бор мора да предвиди везу за досадашњим и будућим документима јавне политике који садрже циљеве и мере заштите животне средине па и ваздуха, пре свега са досадашњом Стратегијом локалног одрживог развоја односно будућим Планом развоја Бора и посебно са досадашњим Локалним еколошким акционим планом – ЛЕАП односно будућим Планом заштите животне средине Бора. Посебно се мора остварити веза са циљевима одрживог развоја које је утврдила ОУН у Агенди 2030, посебно са циљем 11 – Одрживе урбане заједнице који садржи као кључни подциљ заштиту ваздуха. Такође да оствари везу са усвојеним Краткорочним планом квалитета ваздуха и будућим Планом енергетске ефикасности који још није донет.

Кључни услов за реализацију Плана квалитета ваздуха је веза са буџетом града, јер смо већ били суочени са проблемом да Краткорочни план заштите ваздуха није био повезан са буџетом, односно у буџету град нису била предвиђена средства за његову реализацију. **У буџету града морају бити предвиђена средства која су планирана у Плану квалитета ваздуха агломерације Бор.**

За све ово сматрамо да није потребно посебно образложење.

Примедбе у појединостима (наводе се примедбе на конкретне чланове Нацрта плана квалитета ваздуха за агломерацију Бор

1. Нацрт плана не предвиђа мере за смањење броја превремених смрти услед загађења ваздуха.
2. У Нацрту Плана уопште није третирано питање настанка секундарних РМ честица, услед емисија сумпор диоксида и оксида азота, нити је израђивач Нацрта плана предвидео мере за утврђивање порекла секундарних РМ честица.
3. У угластим заградама у тексту су дате бројке иза појединих речи које вероватно представљају извор података али извор није дат у фусноти или у списку литературе. Дати списак коришћене литературе.
4. Нису дате мерне јединице у појединим табелама (нпр. Табеле 15 - 17).
5. Уредити тачну поделу извора јер предложена подела може довести до забуне.
6. Нису приказани сви површински извори емисије прашине: површински коп

Церово 2., одлагалишта раскривке Сарака поток, Краку Бугареску, одлагалиште раскривке у стари површински коп у Бор, рудник Кривељски камен итд. Отворен је нови рудник, проширују се постојећи рудници метала и неметала, граде се бројни рударски, металуршки и хемијски објекти за које су припремљене процене утицаја на животну средину. Потребно је проценити њихов синергетски утицај и предвидети потребне мере заштите ваздуха у посматраном периоду. Потребно је предвидети посебну меру праћења развоја наведених и нових извора загађења ваздуха, оптимизацију мреже мониторинга и према њима и одговарајућу допуну Плана квалитета ваздуха агломерације Бор у складу са тим.

7. Неопходна је детаљна ревизија мера након допуна процене.

8. Неопходна је стручна ревизија Нацрта плана од стране експертског тима јер Служба заштите животне средине Градске управе нема довољно капацитета да то уради. Формирањем стручног тима за ревизију нацрта Плана биле би укључене стручне институције и истакнути стручњаци појединци који имају велико искуство на пројектима заштите животне средине у Бору и шире.

Образложење предлога за унапређење Нацрта плана квалитета ваздуха за агломерацију Бор

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ НАЧЕЛНИХ ПРИМЕДБИ

1. Градско Веће града Бора у складу са Обавештењем, омогућило је увид у Нацрт плана квалитета ваздуха само одређеном делу јавности, будући да је Нацрт плана квалитета ваздуха учинило доступном јавности искључиво путем интернета, чиме је онемогућило лицима која немају приступ интернету да изврше увид и упознају се са садржином Нацрта плана. Наиме, Градско Веће у Обавештењу „позива све грађане, удружења као и стручну јавност да се упознају са радним текстом Нацрта плана квалитета ваздуха за агломерацију Бор (у даљем тексту: Нацрт плана) и да дају предлоге, сугестије и коментаре“ до 26. новембра 2021. године“, што недвосмислено указује на следеће:

Нацрт плана није изложен на јавни увид у згради надлежног органа; - и/или јавност није обавештена о могућности да увид у предметни план изврши у згради надлежног органа. Омогућавањем јавног увида само одређеном делу јавности Градско Веће је поступило супротно одредбама садржаним у члану 6. и 7. Закона о ратификацији Конвенције о доступности информација, учешћу јавности у доношењу одлука на правну заштиту у питањима животне

средине („Службени гласник РС”, бр. 38/09)(„Архуска конвенција”). Очигледно је да Градско Веће не разликује појмове “јавност” и “заинтересована јавност” чије је значење дефинисано чланом 3. Закона о заштити животне средине. Тиме је јавност доведена у заблуду јер се користи појам који се не односи на јавност већ на одређене категорије физичких и правних лица.

2. Градско Веће или надлежни орган Градске управе је донео одлуку о покретању поступка јавне набавке Плана квалитета ваздуха за период од 2021- 2031. године, и донело одлуку о додели уговора а да о томе није обавештена јавност. Међутим, насловни орган је тек 11. новембра 2021. објавио оглас о Нацрту Плана квалитета ваздуха, када је и изложио први пут на увид јавности овај документ. Заинтересованој јавности је остављен рок од само 15 дана да се упозна са Нацртом плана као и да достави мишљења и коментаре на њега. Чланом 7. Архуске конвенције прописано је да ће Свака Страна, у одговарајућој мери, настојати да обезбеди могућности за учешће јавности у припреми политике у вези са животном средином. Чланом 6. став 3. Архуске конвенције прописано је да ће процедуре учешћа јавности у доношењу одлука имати разумне временске рокове за различите фазе остваривања, остављајући довољно времена за информисање јавности и за припремање јавности за ефикасно учешће у процесу доношења одлука по питањима животне средине. Најзад, ставом 4. истог члана прописано је да ће Свака Страна омогућити учешће јавности у раној фази, када су све опције још увек отворене и када може доћи до ефикасног учешћа јавности. С тим у вези се истиче да је неприхватљиво да се јавност укључи у завршној фази, када је Нацрт плана израђен, и када више нема времена за конструктивно дебату која ће резултирати одрживим решењима и истинским смањењем загађења. Такође, указује се и на добру праксу приликом примене Архуске конвенције и утврђивања значења „разумних временских рокова” где се оптималним периодом сматра период од шест (6) недеља за упознавање јавности са садржином докумената и још шест недеља за изношење својих коментара и примедби. Дакле, „благовремено” у овом погледу значи да се јавности даје довољно времена да размотри пружене информације и развије мишљење о постојећем Нацрту плана, што не може учинити у остављеном периоду од 15 дана (UNITED NATIONS ECONOMIC COMMISSION FOR EUROPE, The Aarhus Convention - An Implementation Guide, Second edition, 2014). Ово нарочито треба имати у виду будући да је реч о документу од изузетног значаја за грађане Бора који ће се примењивати за период од 10 година, имајући у виду

следеће чињенице:

- Град Бор је суочен са перманентним загађењем ваздуха
- концентрације загађујућих материја вишеструко премашују дозвољене граничне вредности;
- Загађен ваздух је ограничавајући фактор одрживог развоја локалне заједнице,
- загађен ваздух једна од примарних претњи по јавно здравље становништва, који према проценама Светске здравствене организације, резултира кроз превремену смртност, као и проценом Светске здравствене организације да би постојећи ниво загађења резултирао у даљем скраћивању животног века становника.

3. Поново треба уредити и технички припремити цео текст јер је велики број празних страна или великих размака између пасуса на истој страни. Многе табеле су подељене на две стране тако да се не може сагледати шта која колона представља. На почетку документа треба дати садржај ради оријентације и избегавања више пута истих текстова у различитим поглављима. Користи се велики број скраћеница а није дато шта оне значе што треба дати на почетку документа.

4. Резултати мониторинга, анализе, графици очигледно потичу из различитих извора који нигде нису приказани како би се заинтересовани грађанин или институција упутили на додне информације ако желе да више сазнају или провере податке.

5. Нису дате мерне јединице у табелама о измереним вредностима емисије (нпр. 15 - 17).

6. Предлажемо да се подела извора урадити на следећи начин: а) стационарни: тачкасти, линијски, површински; б) мобилни: друмска возила, На овај начин би се избегло дуплирање података, приказале стварне емисије (недостаје комплетан утицај саобраћаја и где је он изражен), јасније планирале и приказале потребне и планиране мере.

7. У документу су дати донети загађујућих материја. Да би се одредила емисија мора се приказати шта се емитује, која количина, при којим метеролошким условима, шта је угрожено.

8. Постоји велики број новоизграђених постројења и објеката, који су у изградњи или за које су урађени пројекти са проценама утицаја на животну средину а чије емисије нису сагледане овим Планом. План се ради за наредне десет године па

треба сагледати промене које настају како би се предвиделе адекватне мере.

9. Неопходна је потпуна ревизија мера након детаљних исправки сагледавања предходних прегледа као би оне биле реалне, применљиве и као би се пратили и оценили ефекти њихове примене.

10. Ово је документ од изузетне важности за будући развој, заштиту и квалитет живота становништва, за рационалну експлоатацију природних ресурса и доношење других документа јавне политике. Постоји законска обавеза и пракса на националном нивоу и нивоу локалне заједнице да се за законе, подзаконске акте и документа локалних заједница формирају техничке комисије састављене од еминентних стручњака који ће оценити усаглашеност документа за законима, научним и стручним сазнањима, усаглашеност са другим одлукама и оценити оправданост мишљења и предлога јавности. На основу њихове оцене, надлежне стручне службе, формирају мишљење и достављају доносиоцима одлука. Бор поседује еминентне стручњаке из ове области који могу, радом у техничкој комисији, битно да утичу да докумен буде квалитетан, применљив и доведе до најбољих ефеката заштите ваздуха.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ КОНКРЕТНИХ ПРИМЕДБИ:

1. Очигледно је да израђивачи Нацрта плана нису применили методологију којом се данас (последњих петнаестак година) повезују подаци мониторинга квалитета ваздуха са морбидитетом и морталитетом проузрокованим аерозагађењем. Ови индикатори су глобално усвојени и као индикатори циљева и подциљева одрживог развоја који се односе на загађење ваздуха и људско здравље. С тим у вези, предлаже се да се у Здравствене ефекте убаци анализа за БОР из студије "Унапређење управљања контаминираним локацијама у Србији" коју је сачинио Институт за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут“, Београд, 2020. године. У студији је примењена епидемиолошка методологија SENTIERI како би се описао здравствени профил становника Града Бора, кроз анализу показатеља оболевања и умирања од рака, као и умирања од кардиоваскуларних болести, респираторних болести, дигестивних и генитоуринарних болести, као и умирања од свих узрока смрти међу становницима Града Бора. У наведеној студији процењено је: "За све малигне туморе осим тумора коже, постоји значајно већи ризик у оболевању и код мушкараца и код жена. Овај образац се опажа за специфична места локализације рака, укључујући и рак колона и ректума, панкреаса, бубрега, бешике, штитасте жлезде, лимфопоетског ткива, Хоџкиновог и не-Хоџкиновог лимфома, леукемија и мезотелиома, а значајно већи ризик у оболевању од рака плућа је регистрован и код мушкараца и код жена у Бору. За све малигне туморе осим тумора коже, запажен је и значајно већи ризик у умирању и код мушкараца и код жена у Бору. Као и у случају оболевања, овај образац се опажа за рак бронха и плућа, као и одређене специфичне локализације рака, укључујући рак јетре,

панкреаса, меланома, мокраћне бешике, лимфопоетског ткива, Не-Хоџкиновог лимфома и мијелоидне леукемије. Исти образац је примећен и у случају умирања од рака грлића материце и рака јајника код жена, као и за рак простате и тестиса код мушкараца. Анализом смртности за све узроке смрти, смрти услед болести циркулаторног система, респираторних, дигестивних и урогениталних болести, примећено је да, постоји већи ризик од смртности у Бору у скоро свим групама и код мушкараца и код жена. Већи ризик у умирању код оба пола регистрован је за све болести и поремећаје, дијабетес мелитус, болести циркулаторног система, болести респираторног система, као и за урођене деформације, малформације и хромозомске аберације.”

Методологија праћења здравствених ефеката загађеног ваздуха глобално је договорена и усвојена на нивоу Уједињених нација 2015. године уз усвајање Агенде за одрживи развој 2030. Република Србија ради на имплементацији Агенде за одрживи развој Уједињених нација 2030. Постоје два циља и договорени индикатори који се односе на квалитет ваздуха, а постоји и пратеће методолошко упутство Светске здравствене организације на који начин се ови индикатори прате, као и бесплатни софтвер који се зове Air Quality +. Овај софтвер израчунава процене здравствених утицаја измерених вредности нивоа полутаната који служи доносиоцима одлука у доношењу мера против загађења ваздуха а у циљу заштите здравља изложене популације (доступно на интернет адреси: <http://www.euro.who.int/en/health-topics/environment-and-health/air-quality/activities/airq-software-tool-for-health-risk-assessment-of-air-pollution>). Недопустиво је да се подаци мониторинга квалитета ваздуха не употребљавају за израчунавање релативних ризика за развијање појединих болести, као и за израчунавање превремене смртности проузроковане загађеним ваздухом јер то је једини начин мерења ефикасности примењених мера договорен на највишем међународним нивоу као уважавање тренутно постојећих научних сазнања. Сваки други приступ није у складу са стручном доктрином препорученом од стране Светске здравствене организације, усвојеном и примењиваном од стране свих светских институција које се баве проценом утицаја загађеног ваздуха на људско здравље. Не постоји ни један разлог да се и у агломерацији Бор не примени ова методологија, тим пре што већ постоји урађена наведена студија. Дакле, неопходно је да План квалитета ваздуха садржи прецизне индикаторе и циљеве који се односе на смањење емисија SO₂, PM₁₀, PM 2.5 честица, арсена, очова, кадмијума и никла и квантификацију ефеката смањења у погледу броја превремених смрти услед загађења. С тим у вези, предлаже се да се у Нацрт плана дода реченица да ће план бити допуњен детаљном анализом морталитета и морбидитета проузрокованом загађеним ваздухом у Бору за период 2015-2020 која ће бити урађена у наредних 6 месеци и која треба да послужи као базично стање на основу кога ће бити могуће у периоду примене плана квалитета ваздуха измерити напредак.

2. Чланом 3, став 1, тачка 8. Правилника о садржају планова квалитета ваздуха (Сл. гласник РС 21/2010.) утврђено је да План квалитета ваздуха садржи податке о "опису мера, активности или пројеката који се планирају у дугорочном периоду и рокове реализације и анализе ефеката". Предвиђене мере и активности у Нацрту Плана квалитета ваздуха не садрже анализу ефеката, ни у погледу смањење загађења, нити у погледу утицаја на здравље становништва, нити анализу економске оправданости појединих мера. Без анализе ефеката предложене мере не могу бити усвојене јер анализу ефеката изричито прописује Правилник, те у овом случају нису испуњени ни формални услови за усвајање Плана који је предмет јавног увида.

3. Скоро свака загађујућа материја која се емитује у атмосферу током времена пролази кроз низ физичких и хемијских трансформација. Самим тим немогуће је говорити о једноставном пресликавању један на један између онога што је емитовано и онога што је на крају измерено. Трансформација која је вероватно најзначајнија јесте она кроз коју пролазе сумпови и азотни оксиди, а то је трансформација ових гасова у РМ честице које су и разлог зашто је квалитет ваздуха треће категорије у агломерацији Бор. Наиме, пошто оксиди азота и сумпора буду емитовани, током времена долази до њихове партикулације, тако да од њих настану РМ честице које ће на крају на мерним станицама и бити детектоване као честице а не као гасови из којих су настале. Дакле, када говоримо о потенцијалним изворима секундарних РМ честица, слика је прилично различита од оне која се односи на примарне честице. Међутим, израђивач Нацрта плана није ни разматрао утицај секундарних РМ честица на квалитет ваздуха нити порекло ових честица. Израђивач Нацрта плана не анализира детаљније о којој количини секундарних РМ честица се у конкретном случају ради, иако постоји доступна литература која несумњиво указује на корелацију између емисија SO₂ и секундарних РМ честица као и модела за израчунавање и мерење процената секундарних РМ честица у укупном загађењу ваздуха. Дакле оваквим поступањем, израђивачи Нацрта плана указују да су свесни постојања процеса формирања секундарних РМ честица, али да свесно одлучују да се овим процесима на озбиљнији начин на баве. Такође, израђивач Нацрта плана не разматра климатске карактеристике у контексту повећаног броја РМ честица. Ово је нарочито важно будући да су климатске прилике са маглом посебно значајне за формирање смога и секундарних РМ честица, када у Бору најчешће долази до драстичног прекорачења концентрације РМ честица у ваздуху. Правилник о садржају планова квалитета ваздуха предвиђа да план квалитета ваздуха садржи податке о осталим факторима одговорним за загађење, па, између осталих и формирање секундарних загађујућих материја у атмосфери.

4. Правилник о садржају планова квалитета ваздуха (Сл. гласник РС, бр. 21/2010) („Правилник“) детаљно регулише садржину планова квалитета ваздуха. С

тим у вези, оцењује се да Нацрт плана садржи низ мањкавости:

- Уз Нацрт плана није стављена на увид документациона основа на основу које је Нацрт плана израђен Члан 2. Правилника прописује да информациона и студијска основа на којој се заснива План (у даљем тексту: документациона основа) чини обавезни прилог Плана, који се не објављује али се ставља на јавни увид. Члан 6. Правилника детаљно прописује шта све документациона основа која се прилаже уз план треба да садржи, те тако прописује да мора садржати акт о изради плана, програм рада на изради плана, истраживања, студије, анализе и друге подлоге припремљене за израду плана на којима се заснивају планска решења, податке о обављеном јавном увиду, стручној расправи, стручној контроли и другим расправама о плану, анализе и стручне подлоге од значаја за избор најповољнијих решења, извод из просторног или генералног плана ширег подручја, податке и ставове у вези са израдом плана из службених евиденција органа, организација и предузећа, податке о становништву и привреди од значаја за израду плана, податке о оператерима којима је наложена израда плана оператера, образложење плана са ставом обрађивача о свакој достављеној примедби на план, листу докумената, публикација и слично којима се поткрепљују подаци наведени у плану, као и периодичну анализу ефеката мера предузетих на основу Плана, а у складу са роковима из члана 3. става 1. тач. 7) и 8) овог правилника.

- Нацрт плана не садржи анализу ефеката и мера које су предузете пре доношења плана и њихов допринос остварењу циљева заштите ваздуха Чланом 3, став 1. тачка 6) Правилника прописано је да план квалитета ваздуха мора садржати опис мера које обухватају мере за спречавање или смањење загађења ваздуха као и мере за побољшање квалитета ваздуха које су предузете пре доношења Плана, као и забележене ефекте тих мера. Такође, Нацрт плана не садржи локалне, регионалне, националне и међународне мере које су предузете пре доношења плана. Израђивач Нацрта плана није пружио анализу ефеката претходног Плана квалитета ваздуха за агломерацију Бор (2016-2020), а чији је циљ био достизање граничних, односно циљних вредности који је изостао, будући да се агломерација Бор од 2019. године налазила у трећој категорији квалитета ваздуха. Сматрамо да је од изузетне важности утврдити узроке због којих претходни план није спроведен, односно није постигао циљ због којег је био донет.

- Израђивач Нацрта плана није на прецизан начин одредио главне изворе загађења и њихов допринос. Правилник у члану 3, став 1, тачка 4. прописује да план квалитета ваздуха мора да садржи изворе загађења, и то: листу извора емисије у зони или агломерацији одговорних за загађење, укупну количину емисија из тих извора (у тонама по години), као и податке о главним изворима емисије из других региона и укупној количини емисија из тих извора (у тонама по години), уколико су одговорни за загађење, односно уколико утичу на Планом обухваћену зону. У том

смислу, Нацрт плана не успева да испуни један од основних задатака, а то је довољно детаљна анализа извора загађења, с обзиром да су на адекватан начин у смислу процене емисија у тонама по години, приказани само делови појединих сектора (поново из плана се не види јасно да ли су ово значајни делови) Остаје упитно колики је допринос ових процењених емисија у укупним емисијама, па у том смислу више је него оправдано довести под сумњу и преостали део Нацрта плана будући да остали елементи плана нераскидиво кореспондирају са овим основним информацијама које чине основу за даљу израду плана. Уколико план није у стању да на овај начин рангира изворе, он није у стању ни да предложи адекватне мере за смањење загађења, јер је немогуће дефинисати одговарајуће мере уколико извори нису познати, и то на начин да је квантификован њихов удео у укупном загађењу.

- Предвиђене мере не садрже анализу ефеката и квантификацију података о смањењу загађења ваздуха, у односу на постојеће стање, као ни утврђене циљеве смањења емисија загађујућих материја Израђивач Нацрта плана, супротно изричитој одредби садржаној у члану 3, став 1, тачка 7 Правилника не пружа анализу ефеката предложених мера, нема њихове процене утицаја на смањење концентрације загађујућих материја у ваздуху нити евентуално смањење броја дана са прекорачењем граничних вредности. Правилник прописује да План квалитета ваздуха садржи: опис мера које обухватају мере за спречавање или смањење загађења ваздуха као и мере за побољшање квалитета ваздуха које су предузете након доношења Плана; процену планираног побољшања квалитета ваздуха и временског периода потребног за достизање тих циљева. С обзиром на недостатке у поглављима 3 и 4, која нису успела да једнозначно одреде одговарајуће доприносе појединачних сектора/извора у загађењу ваздуха (чак шта више изнете информације у овим поглављима које су углавном конфузне и контрадикторне само доприносе да слика загађења остане апсолутно неразумљива) сасвим је логично поставити питање да ли су мере наведене у поглављу 7 и 8 адекватне и на основу којих информација су дефинисане. Тако се већина мера односи на сектор саобраћаја, са поново неоправданим фокусом и низом детаља који су доминантно у вези са градским превозом, док се поново значајно мање места оставља мерама посвећеним стационарним изворима загађења. Израђивач Нацрта плана би могао да оправда овакво фаворизовање саобраћаја искључиво прецизном анализом ефеката мера што изостаје.

- Предложене мере нису прецизне и нису усмерене на највеће изворе загађења Након што се идентификује највећи узрочник загађења, неопходно је прописати и спроводити мере које ће бити усмерене на тај конкретан извор загађења, како би се на најефикаснији начин и у најкраћем могућем року дошло до смањења загађења. Дакле, мере морају бити одговарајуће: усмерене на смањење загађења из специфичног извора загађења, морају бити одабране оне мере које на најефикаснији начин и у најкраћем могућем року доводе до смањења загађења, као

и морају бити прецизне. Израђивач Нацрта плана уопште не пружа информације због чега је изабрао одређене мере наспрам неких других могућих мера. У коначном, закључак је да аутори не успавају да предложене мере преточе у конкретне показатеље који би експлицитно указали на очекиване ефекте мере у смислу побољшања стања, и који би се кретали од процене потенцијалног смањења у емисијама загађујућих материја, преко потенцијалног смањења њихове концентрације у ваздуху и смањења броја дана са прекораченим вредностима, па све до евентуалних потенцијалних бенефита по здравље, економију и животну средину уопште.

- Не постоје јасни и прецизни индикатори за праћење спровођења мера. Мере и индикатори који су наведени у Нацрту Плана су непрецизни и описни, што праћење примене мера чини практично немогућим. У том смислу Нацрт плана није израђен у складу са Правилником. Постављању прецизних индикатора је било неопходно да претходи детаљна експертска анализа која је евидентно изостала. Овако произвољно постављени индикатори онемогућавају контролу спровођења мера, а са друге стране спречавају одговорност надлежних органа градске управе за непредузимање адекватних мера за смањење аерозагађења и поново указују да се израђивач Нацрта плана није озбиљније бавио стварним и очекиваним ефектима предвиђених мера на смањење аерозагађења.

- Нацрт плана не садржи процену временског периода потребног за достизање постављених специфичних циљева Рокови за предузимање одређених мера су нејасни, непрецизни (описни) и предугачки. Наглашавамо да је рок одређен временски период у којем се нека радња може предузети, односно пре чијег истека се не може предузети. Члан 80. Закона о општем управном поступку (Сл. гласник РС, бр. 18/2016 и 95/2018) прописује да се рокови рачунају на дане, месеце и године. Рокови које предвиђа Закон о општем управном поступку не обавезују израђивача Нацрта плана, али пружају јасну аналогију из које се може закључити како би органи јавних власти требало да дефинишу рокове. С тим у вези, „рокови“ попут спроводи се у континуитету или у складу са тендерском документацијом и динамиком закључења уговора не представљају рокове у правно формалном смислу, те из наведеног произилази да Нацрт плана не поседује обавезан елемент садржине плана прописан Правилником.

- Град Бор нема надлежност над спровођењем свих предложених мера. Мере за смањење емисија рударства и металуршко - хемијског комплекса у Нацрту плана су мере над којима Град Бор нема надлежности у погледу примене – носиоци мера су Влада Републике Србије, Министарство заштите животне средине и Министарство рударства, без утврђеног механизма путем којег би Град могао да утиче на ове актере. Ове мере нису праћене некаквом озбиљнијом координисаном акцијом и вертикалном повезаношћу јавних власти на централном и локалном нивоу.

Зато је и неопходна веза Плана квалитета ваздуха агломерације Бор и Програма заштите ваздуха Републике Србије који дефинише обавезе наведених државних органа, дефинише циљеве, мере и индикаторе за рударско индустријски комплекс Бора.